

RABHADH

Ná déan dearmad an páipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabhar

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2005

**STAIR - GNÁTHLEIBHÉAL
(180 MARC)**

DÉ MÁIRT, 14 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA, 2.00 – 3.30

STAMPA AN IONAIID

SCRÚDUIMHIR AN
IARRTHÓRA

FREAGAIR GACH CEIST 1, 2, 3 AGUS 4.

**FREAGAIR NA CEISTEANNA 1, 2 AGUS 3 SNA SPÁSANNA
ATÁ ANN CHUIGE SIN I DO FHREAGARLEABHAR.**

FREAGAIR CEIST 4 I bhFREAGARLEABHAR AR LEITH

CUIR AN PÁIPÉAR SEO ISTEACH LE DO FHREAGARLEABHAR

[Thall

1. PICTIÚIR
(35 marc)

Déan staidéar ar na pictiúir A, B1, B2 agus C a ghabhann leis an bpáipéar seo agus ansin freagair na ceisteanna seo a leanas:

(a) **PICTIÚR A**

Taispeánann Pictiúr A seandálaithe ag obair ar láithreán seandálaíochta.

(i) Cén sórt oibre atá ar bun ag an seandálaí a bhfuil **X** marcáilte air sa phictiúr?

.....
.....(2)

(ii) Cad atá na seandálaithe tar éis a fháil amach, dar leat?

.....
.....(2)

(iii) Tabhair sampla **amháin** ón bpictiúr ar an gcaoi a ndéanann seandálaithe eolas a chláru.

.....
.....(3)

(iv) Ainmnigh modh **amháin** a d'úsáidfeadh seandálaí chun dáta a chur le nithe a dtiocfaí orthu ar láithreán seandálaíochta.

.....
.....(4)

(b) **PICTIÚR B1 agus PICTIÚR B2**

Séard atá i bPictiúr B1 ná péintéireacht ar a dtugtar “Cimabue Maestá” le Cenni di Peppi (1285/1286). Péintéireacht ar a dtugtar an “Alba Madonna” le Raphael (1511) atá i bPictiúr B2.

(i) Cé acu den dá phictiúr, B1 nó B2, gur sampla é ó thréimhse an Renaissance?

(Cuir tic ✓ sa bhosca ceart)

Pictiúr B1 **Pictiúr B2** (2)

Tabhair **dhá** chúis le do fhreagra.

Cúis 1:..... (3)

.....

Cúis 2:..... (3)

.....

- (ii) Cés moite díobh sin thuas, ainmnigh ealaíontóir **amháin** ón Renaissance agus ainmnigh saothar **amháin** ón ealaíontóir sin.

Ealaíontóir:.....

Saothar:..... (4)

(c) **PICTIÚR C**

Póstaer is ea Pictiúr C ó aimsir an Dara Cogadh Domhanda.

- (i) Luaigh **dhá** phíosa comhairle a thugtar i bPictiúr C.

.....
.....
.....
.....(4)

- (ii) Cén fáth a gceapann tú go ndearnadh ciondáil ar bhia le linn cogaidh?

.....
.....
.....
.....(4)

- (iii) Cés moite de chiondáil bia, tabhair **dhá** shampla ar an gcaoi ar chuir an cogadh isteach ar shaol an ghnáthdhuine.

.....
.....
.....
.....(4)

2. DOICIMÉID (35 marc)

Déan staidéar ar an **dá** dhoiciméad, **1** agus **2**, a ghabhann leis an bpáipéar seo agus ansin freagair na ceisteanna seo a leanas:

(a) **Doiciméad 1**

Sliocht is ea é seo a tógadh as liosta na gcimí i bPríosún Chill Mhaighneann i rith an Ghorta Mhóir, 1847.

- (i) Cén pionós a cuireadh ar Liam Ó Cinnsealaigh as a bheith ag lorg déirce?
.....
.....(2)

- (ii) Ainmnigh banphríosúnach **amháin** a bhí pósta freisin.
.....(2)

- (iii) Cé mhéid de na cimí nach raibh léamh ná scríobh acu?
.....(2)

- (iv) Ón doiciméad, tabhair píosa **amháin** fianaise a thaispeánann gur bhochtáin iad na cimí.
.....(3)

- (v) Ainmnigh cime a rinne coir a shamhlófá leis an nGorta Mór.
Cime.....
Coir..... (4)

- (vi) Tabhair cúis **amháin** go ndeachaigh an oiread sin daoine ar imirce i rith na 1850idí.
.....
.....
.....(4)

(b) **Doiciméad 2**

Sliocht is ea é seo as leabhar Bhriain Mhic Mhathúna "The Master". Déanann sé cur síos ann ar conas mar a bhí an saol i scoil sna 1930idí.

(i) Cé mhéid buachaillí a bhí á múineadh i Halla Naomh Pádraig?

.....
.....(2)

(ii) Cén chaoi a ndéantaí an halla a théamh?

.....
.....(2)

(iii) Cé hiad na daltaí **nach** raibh cosnochta?

.....
.....(2)

(iv) *"Ní bhainfidh mé díom mo chasóg duitse ná do éinne eile."*
Cén chúis a thug an scríbhneoir gur dhiúltaigh an buachaill a chasóg a bhaint de?

.....
.....(2)

(v) *"Níor bhac mé a thuilleadh leis mar ghnó."*
Tabhair cúis **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag an scríbhneoir gan bacaint a thuilleadh leis an ngnó maidir leis an mbuachaill nach mbainfeadh de a chasóg.

.....
.....(2)

(vi) *"Tráth ba ea é a raibh salachar dochreidte ann."*
Ón gcuntas, tabhair **dhá** phíosa fianaise a thaispeánann go bhfuil an ráiteas sin fíor.

.....
.....
.....
.....(4)

(vii) Ainmnigh **dhá** shlí ina bhfuil gnáthshaol sna scoileanna tar éis athrú ó na 1930idí.

.....
.....
.....
.....(4)

3. CEISTEANNA GEARRFHREAGRAÍ

(60 marc)

Freagair DEICH gcinn de na ceisteanna seo a leanas. Is fiú 6 mharc an ceann iad.

- (i) An téarma *Réamhstair* tá sé ag tagairt don am sular cuireadh tús le scríbhneoireacht. Fíor nó Bréagach?
..... (6)
- (ii) Cuir **X** sa bhosca in aice leis an bhfreagra ceart thíos.
Cuntas ó *fhinné súl*, sampla is ea é de cheann díobh seo a leanas?
(a) Foinse Phríomha (b) Foinse Thánaisteach (6)
- (iii) Ainmnigh áit **amháin** ina bhfuil *déantáin stairiúla* ar taispeáint don phobal.
..... (6)
- (iv) Cén fáth go dtugtar an *Chlochaois* ar an tréimhse i dtús ama?
..... (6)
- (v) Ainmnigh **dhá** mhíotal a meascadh le chéile chun *cré-umha* a dhéanamh.
..... (6)
- (vi) Mínigh ceann **amháin** de na téarmaí seo a leanas a bhaineann le Ré na gCeilteach in Éirinn.
Fulacht Fia; Ogham; Crannóg.
.....
..... (6)
- (vii) Cad chuige a raibh cloigtheach i mainistreacha in Éirinn i dtús Ré na Críostaíochta?
..... (6)
- (viii) Cérbh iad na daoine ba thúisce a thóg caisleáin in Éirinn?
Cuir **X** sa bhosca in aice leis an bhfreagra ceart thíos.
(a) Na Ceiltigh (b) Na Lochlannaigh (c) Na Normannaigh (6)
- (ix) Cad a thuigtear le seirf ar mhainéar sa Mheánaois?
..... (6)
- (x) Sa Mheánaois, cén eagraíocht a shocraigh praghsanna agus a rinne cinneadh i dtaobh cé bheadh ina cheardaí?
..... (6)
- (xi) De ghnáth bhíodh patrúin ag ealaíontóirí an Renaissance. Cad a thuigtear le patrún?
..... (6)

- (xii) Ainmnigh scríbhneoir **amháin** ón Renaissance agus ceann **amháin** de shaothair an scríbhneora sin.

Scríbhneoir.....

Saothar(6)

- (xiii) Luaigh **dhá** mhíchleachtas san Eaglais Chaitliceach roimh an Reifirméisean.

.....
..... (6)

- (xiv) Ainmnigh leasaitheoir creidimh **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat air agus luaigh ceann **amháin** de na pointí creidimh a bhí aige.

Leasaitheoir

Pointe Creidimh (6)

- (xv) Maidir le ceann **amháin** de na réabhlóidí i *Meiriceá*, nó sa *Fhrainc* nó in *Éirinn* i rith an ochtú haois déag, ainmnigh *ceannaire* a bhí ar an réabhlóid agus *aidhm* amháin a bhí aige.

Ceannaire.....

Aidhm..... (6)

- (xvi) Luaigh athrú **amháin** i gcúrsaí feirmeoireachta sa Réabhlóid Talmhaíochta sa Bhreatain.

..... (6)

- (xvii) Scríobh síos fíric **amháin** mar gheall ar Éirí Amach na Cásca, 1916.

NÓ

Luaigh athrú **amháin** i gcúrsaí cumarsáide in Éirinn ó 1945 i leith.

.....
..... (6)

- (xviii) Ainmnigh ceannaire polaitíochta **amháin** i dTuaisceart Éireann ó 1920 i leith.

NÓ

Luaigh athrú **amháin** i ról na mban ó 1945 i leith.

.....
..... (6)

- (xix) Ainmnigh ceannaire **amháin** as *Caidreamh Idirnáisiúnta san Fhichiú hAois* agus ainmnigh an tír a shamhlaíonn tú leis an gceannaire sin.

Ceannaire.....

Tír..... (6)

- (xx) Mínigh ceann **amháin** de na téarmaí seo a bhaineann le *Caidreamh Idirnáisiúnta san Fhichiú hAois*.

Uileloscadh; Ollchumhacht; Coilíneacht; Cómhargadh.

.....
..... (6)

[Thall

4. PEARSANA SA STAIR
(50 marc)

Freagair A agus B

A. Roghnaigh duine **amháin** de na daoine a ndéantar cur síos orthu thíos. Scríobh mar gheall ar an duine sin. Más mian leat, is féidir leat na leideanna a úsáid le cabhrú leat i do fhreagra. Scríobh an teideal a roghnaíonn tú ag barr do chuntais.

(i) **Duine ó shibhialtacht ársa a ainmníonn tú, lasmuigh d'Éirinn.**

LEIDEANNA: * Bia agus éadaí
* Tithíocht
* Obair
* Gnásanna adhlactha (25)

(ii) **Ridire i gcaisleán sa Mheánaois.**

LEIDEANNA: * Traenáil
* Éadaí agus airm
* An saol mar a bhí ag lucht an chaisleáin
* Túrnamintí agus giústáil (25)

(iii) **Taiscéalái a ainmníonn tú a bhí ina cheannaire ar thuras fionnachtana.**

LEIDEANNA: * Cúiseanna leis an turas
* Ullmhúcháin don turas
* Dálaí maireachtála ar bord i rith an turais
* Torthaí an turais (25)

B. Roghnaigh duine **amháin** de na daoine a ndéantar cur síos orthu thíos. Scríobh mar gheall ar an duine sin. Más mian leat, is féidir leat na leideanna a úsáid le cabhrú leat i do fhreagra. Scríobh an teideal a roghnaíonn tú ag barr do chuntais.

(i) **Coilíneach a fuair talamh in Éirinn i rith ceann de na plandálacha sa 16ú nó sa 17ú haois.**

LEIDEANNA: * Ainm an cheantair inar chuir sé faoi
* Rialacha do na coilínigh
* Gnásanna nua a thug na coilínigh isteach leo
* An teagmháil a bhí aige leis na Gaeil a bhí ann roimhe (25)

(ii) **Oibrí i monarcha nó oibrí i mianach i Sasana timpeall 1850.**

LEIDEANNA: * Dálaí oibre
* Dálaí maireachtála
* Sláinte agus bia
* Caitheamh aimsire agus cúrsaí siamsa (25)

(iii) **Ceannaire rialtais in Éirinn ó 1920 i leith.**

LEIDEANNA: * Ainm an cheannaire
* Deacrachtaí a bhí le sárú ag an rialtas
* Beartais a bhí ag a rialtas
* Torthaí na mbeartas sin

NÓ

Duine aosta ag caint faoi athruithe sóisialta in Éirinn sa 20ú haois.

LEIDEANNA: * Athruithe faoin tuath
* Athruithe sna bailte móra
* Athruithe i gcúrsaí fóillíochta agus i gcúrsaí siamsa
* Athruithe i gcúrsaí iompair (25)